

DOI: 10.33766/2786-9156.106.2.23-37

УДК: 343.575:343.237:343.9.02

*Вознюк А. А., доктор юридичних наук, професор,
завідувач наукової лабораторії з проблем протидії злочинності ННІ № 1
Національної академії внутрішніх справ (м. Київ, Україна)*

e-mail: vaa.999999@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-3352-5626>

*Будік І. М., аспірант наукової лабораторії з проблем протидії злочинності ННІ № 1
Національної академії внутрішніх справ (м. Київ, Україна)*

e-mail: 0502972789@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-6319-8590>

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИННИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ І ПРЕКУРСОРІВ

У статті досліджено кримінологічну характеристику злочинних організацій у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів. Встановлено, що вона охоплює не лише кримінологічні, а й кримінально-правові ознаки злочинних організацій у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів.

Аргументовано, що злочинним організаціям у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів притаманні передусім кримінально-правові ознаки, передбачені ч. 4 ст. 28 Кримінального кодексу України (об'єднання декількох осіб (п'ять і більше), – стійкість, ієрархічність, зорганізованість за попередньою змовою для спільної діяльності членів або структурних частин об'єднання, мета безпосереднього вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів учасниками цієї організації, або керівництво чи координація кримінально протиправної діяльності інших осіб, або забезпечення функціонування як самої злочинної організації, так і інших кримінально протиправних груп).

Окрім зазначених, додатково виділено такі ознаки: 1) «спеціалізація» на певних видах деліктів та/або певних видах таких засобів чи речовин; 2) планування своєї діяльності; 3) чітко визначені правила поведінки; 4) використання сучасних засобів комунікації, платіжних систем, електронних гаманців; 5) створення інтернет-магазинів; 6) конспірація злочинної діяльності; 7) корупційні зв'язки.

Висвітлено зміст зазначених ознак крізь призму матеріалів судової та слідчої практики за ст. 255 та іншими статтями Кримінального кодексу України.

Ключові слова: кримінологічна характеристика, злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, злочинна організація, організована злочинність, запобігання злочинам, корупція, криптовалюта, кримінальна відповідальність.

Постановка проблеми. Розроблення ефективної системи загальносоціальних, спеціально-кримінологічних та індивідуальних заходів запобігання створенню та функціонуванню злочинних організацій у сфері обігу наркотичних

засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів потребує звернення до кримінологічної характеристики цих об'єднань. Вона дає змогу не лише краще пізнати їх кримінально-правові ознаки, а й детермінанти вчинених ними деліктів. Лише на цій підставі відповідні суб'єкти запобігання можуть визначити необхідні, достатні та найефективніші заходи недопущення організованого наркобізнесу, його припинення або принаймні мінімізації масштабів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Пошук шляхів протидії злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів був предметом дискусій у працях А. М. Бабенка, Ю. В. Бауліна, В. А. Бублейникова, В. І. Борисова, В. В. Василевича, В. В. Голіни, О. П. Гороха, О. М. Джужі, Л. В. Дороша, І. О. Доброреца, В. І. Женунтія, О. Г. Колба, О. М. Костенка, О. Г. Кулика, О. М. Литвинова, А. А. Музики, О. В. Наден, Є. С. Назимка, Д. Й. Никифорчука, І. В. Однолько, В. І. Осадчого, Г. І. Піщенка, Е. В. Расюка, А. В. Савченка, О. М. Стрільцівца, Є. В. Фесенка, М. І. Хавронюка, В. І. Шакуна та ін. Попри значні досягнення вчених у розробленні зазначеної проблематики, чимало питань залишилися не вирішеними. Це позначається на ефективності запобігання діяльності злочинних організацій у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів та актуалізує необхідність пошуку шляхів удосконалення цього напрямку правоохоронної діяльності. Зокрема, привертають увагу питання кримінологічної характеристики злочинних організацій у зазначеній сфері.

Формулювання цілей. Метою статті є висвітлення змісту кримінологічної характеристики злочинних організацій у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів.

Виклад основного матеріалу. Передусім слід з'ясувати, який зміст охоплює кримінологічна характеристика цих злочинних об'єднань. Якщо кримінологія вивчає певні явища та процеси в контексті запобігання злочинам і кримінальним проступкам, то можна припустити, що в межах кримінологічної характеристики слід розглядати не лише кримінологічні, а й кримінально-правові ознаки злочинних організацій у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів. Зазначене обумовлено тим, що кримінологічна характеристика будь-якого делікту чи злочинного об'єднання ґрунтується на юридичних підставах кримінальної відповідальності.

Згідно з ч. 4 ст. 28 КК України, до ознак кримінального правопорушення, вчиненого злочинною організацією, належать: 1) об'єднання декількох осіб (п'ять і більше); 2) стійкість; 3) ієрархічність; 4) зорганізованість за попередньою змовою для спільної діяльності членів або структурних частин об'єднання; 5) мета об'єднання – безпосереднє вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів учасниками цієї організації, або керівництво чи координація кримінально протиправної діяльності інших осіб, або забезпечення функціонування як власне злочинної організації, так й інших кримінально протиправних груп¹.

¹ Ці ознаки детально розкрито в попередніх публікаціях [1– 8], а також працях інших вчених [9–14].

Водночас є інші ознаки, що притаманні злочинним організаціям у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, які мають вагомe значення для запобігання діяльності цих об'єднань.

Серед обов'язкових ознак злочинної організації, на відміну від організованої групи, не йдеться про єдиний *план* з розподілом функцій учасників групи, спрямованих на його досягнення¹. Попри це, жодна злочинна організація у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів не функціонує без плану злочинної діяльності. Тому закономірно, що у вироках щодо учасників злочинних організацій у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів про наявність плану переважно зазначають лише загалом. Трапляються й детальні плани діяльності таких об'єднань. Такий *план був розроблений організатором однієї зі злочинних організацій, що функціонувала на території м. Кривий Ріг Дніпропетровської області. Він передбачав такі елементи:*

1) *добір як співучасників злочинної організації довірених осіб, що цілком визнаватимуть його владу й авторитет як лідера злочинної організації, безумовно дотримуватимуться встановлених ним правил поведінки, погодяться залучати інших осіб для заняття протиправною діяльністю в складі злочинної організації;*

2) *визначення організаційно-структурної будови злочинної організації на основі поділу на структурні частини, підрозділи, окремі ланки на чолі з довіреними особами, з диференціацією завдань і функцій кожної з цих частин, підрозділів, окремих ланок, необхідних для досягнення спільної злочинної мети організації, що, своєю чергою, забезпечуватиме її ієрархічність у вигляді багаторівневості й структурованості шляхом поділу посад на вищі й нижчі, їх підпорядкованість вимагатиме управління ними та координацію їхньої діяльності;*

3) *організація на території міста на чолі з довіреною особою, яка діятиме як керівник структурної частини злочинної організації, незаконного придбання, перевезення та зберігання психотропної речовини – метамфетаміну у великих розмірах з метою збуту:*

- пошук джерел придбання цієї речовини;*
- організація її доставлення до місць зберігання;*
- пошук об'єктів нерухомості для зберігання метамфетаміну;*
- затвердження графіка роботи, здійснення щоденного фінансового контролю, а також збору грошових коштів, одержаних від збуту психотропної речовини;*
- організація її доставлення до безпосередніх збувачів;*
- організація засобів комунікації між безпосередніми продавцями та покупцями, придбання та використання «робочих» абонентських номерів операторів мобільного зв'язку, за якими отримують замовлення від покупців, надають інструкції покупцям щодо місця зустрічі зі збувачами;*
- виготовлення та розповсюдження візитних карток «пободри себя» (мовою оригіналу – від авт.) із зазначенням «робочих» абонентських номерів операторів мобільного зв'язку, за якими здійснюється отримання замовлення від покупців;*

¹ Окрім плану злочинної діяльності, можна виділити план вчинення злочину, план як намір вчинення злочину та план як засіб вчинення злочину [15, с. 160-161].

– організація суворої системи звітності та контролю, у якій учасники нижчої ланки злочинної організації звітують про виконання покладених на них функцій перед вищими в ієрархічній структурі злочинної організації співучасниками;

4) забезпечення взаємозв'язку між діями окремих структурних підрозділів злочинної організації та координація їхньої діяльності шляхом визначення конкретних завдань для окремих структурних частин злочинної організації;

5) забезпечення стабільності та безпеки функціонування злочинної організації шляхом протидії внутрішнім і зовнішнім дезорганізаційним факторам:

– суворя конспірація злочинної діяльності, добір учасників злочинної організації з-поміж довірених осіб;

– комунікацію між організатором та іншими співучасниками здійснюють за таких умов, щоб співучасники нижньої ланки злочинної організації не мали безпосереднього доступу до організатора, не знали анкетних даних і ролі окремих співучасників злочинної організації, а лише виконували відведену їм кожному окремо роль у злочинній організації, за що одержують відповідну винагороду;

– використання спеціально підготовлених засобів мобільного зв'язку виключно для спілкування між членами злочинної організації щодо обговорення тактики й методики вчинення ними злочинів, періодична зміна абонентських номерів і терміналів мобільного зв'язку, транспортних засобів та об'єктів нерухомості, у яких зберігають психотропну речовину;

– використання під час приватного спілкування між учасниками злочинної організації на теми, пов'язані з придбанням, зберіганням і збутом психотропних речовин, умовних позначень, скорочень, кодівих назв;

– утравдження спільних неформальних правил поведінки всередині злочинної організації, обов'язкових для виконання всіма її членами, зокрема: надання учасникам злочинної організації вигаданих імен і прізвищ, ретельна перевірка кожного зі співучасників злочинної організації, а також покутів психотропної речовини на предмет можливого співробітництва з правоохоронними органами, документування злочинної діяльності;

– налагодження каналів взаємодії та обміну інформацією з іншими злочинними об'єднаннями, які діють на території міста, з метою розподілу місць збуту психотропних речовин, з огляду на розташування адміністративних районів та житлових масивів міста;

– налагодження корупційних зв'язків з окремими представниками правоохоронних органів, зокрема місцевих відділень поліції, з метою одержання оперативної інформації про діяльність правоохоронних органів, забезпечення можливості безперешкодного збуту психотропних речовин і не притягнення до кримінальної чи адміністративної відповідальності;

б) легалізація (відмивання) грошових коштів, одержаних злочинним шляхом, розподіл грошових коштів між членами злочинної організації відповідно до займаної посади та статусу в ієрархічній структурі злочинної організації [16].

За результатами вивчення судової практики можна підсумувати, що плани діяльності злочинних організацій у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів можуть визначати:

1) «спеціалізацію», мету й завдання злочинної організації;

2) поетапну організацію злочинної діяльності та її механізм;

- 3) розподіл функцій та ролей;
- 4) правила поведінки, зокрема заходи конспірації;
- 5) розподіл прибутків, одержаних унаслідок злочинної діяльності, та їх легалізацію.

Кожна злочинна організація у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів має спеціалізацію, яка пов'язана не лише з певним наркозлочином (групою таких деліктів), а й із певним наркотичним засобом чи психотропною речовиною. Тобто, їхні мета діяльності та розроблені плани стасують вчинення певних деліктів у зазначеній сфері. Здебільшого йдеться про виготовлення та збут наркотичних засобів, психотропних речовин певного виду або окремих видів на чітко визначеній території. Наприклад, учасники однієї злочинної організації спеціалізувалися на незаконному обігу особливо небезпечних психотропних речовин і прекурсорів, зокрема особливо небезпечних психотропних речовин PVP (1-феніл-2-піролідін-1-іл-пентан-1-он), 4-ММС (4-метилметкатинону), МДА та психотропної речовини амфетаміну на території міста Києва, Київської та інших областей України [17]; другою – на незаконному придбанні, перевезенні, зберіганні у великих розмірах з метою збуту, а також незаконному збуті психотропної речовини – метамфетаміну на території Саксаганського та Покровського районів міста Кривого Рогу Дніпропетровської області [16]; третьою – незаконному придбанні, перевезенні, пересиланні та зберіганні з метою збуту, а також систематичному збуті наркотичних засобів і психотропних речовин [18].

У певних випадках кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів поєднуються із вчиненням інших злочинів, зокрема торгівлею людьми [17].

У злочинних організаціях, що спеціалізуються на наркозлочинах, діють визначені організатором правила поведінки для учасників об'єднання. Встановлення таких правил та вжиття заходів щодо забезпечення їх виконання є важливою умовою ефективного функціонування злочинних організацій у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів.

У злочинній організації, що функціонувала на території міста Києва упродовж 2014–2019 років, було встановлено такі правила «безпеки»: не вживати наркотики під час і до роботи; не співпрацювати з правоохоронними органами; не красти гроші; не повідомляти знайомих, друзям, сім'ї місце роботи; використовувати на робочому ноутбуці та мобільному телефоні паролі та програмне забезпечення для шифрування даних – Veracrypt; вчасно приходити на робоче місце й не залишати його на тривалий проміжок часу [19; 20].

У цій самій організації було передбачено таке правило роботи, як використання в спілкуванні спеціального сленгу й мовних зворотів, що деформують істинний зміст електронних повідомлень, аби не допустити, щоб співробітники правоохоронних органів під час проведення оперативно-розшукових заходів зрозуміли його зміст: «сіль», «ск», «кр», «кристали», «сп», «бошки», «мука», «меф», «мяу» – спрощені назви видів наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів, з огляду на складне найменування структурної формули; «дроп» – невстановлені слідством особи, які не входять до складу організованої групи, не обізнані про злочинні дії та наміри членів злочинної організації, на імена яких оформляли платіжні банківські картки для здійснення обігу

грошових коштів, здобутих злочинним шляхом; «клади» – партії наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів у великому або особливо великому розмірі, що поміщають у тайники – «закладки», обладнані кур'єрами для отримання «складами» з метою подальшого збуту; «падік» – під'їзд багатоквартирного житлового будинку, у приміщенні якого облаштовують тайники – «закладки», або найменування в повідомленні орієнтира, щодо якого облаштовують «закладку»; «бро» – мережевий жаргон, що використовують щодо близьких людей або осіб, які мають довіру; «поднял», «поднял в касаніе» – особа, яка мала намір придбати наркотичні засоби, психотропні речовини та їх аналоги, одразу знайшла «закладку» без проблем під час її пошуків [19; 20].

В іншій злочинній організації, що функціонувала на території міста Кривого Рогу Дніпропетровської області впродовж 2020–2022 років, встановлено неформальні правила поведінки, які були обов'язковими для виконання та які безумовно виконували всі її учасники, зокрема: приватне спілкування між співучасниками здійснювали завуальовано з використанням скорочень та умовностей, вигаданих імен, кодових назв; комунікацію між організатором та іншими співучасниками здійснювали за таких умов, що співучасники нижньої ланки злочинної організації не мали безпосереднього доступу до організатора, не знали повних анкетних даних та ролі окремих співучасників злочинної організації; здійснювалася ретельна перевірка всіх співучасників злочинної організації середньої та нижньої ланок, а також покупців психотропних речовин на предмет співробітництва з правоохоронними органами [16].

Ще в одній злочинній організації для забезпечення стабільності й безпеки її функціонування під час добору учасників ураховували їхні особисті риси, навички, здатність до підпорядкування та організації діяльності інших осіб, схильність до вчинення правопорушень і готовність їх вчинювати, зв'язки серед осіб, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів, визнання авторитету її лідера та безумовне йому підпорядкування [21].

Зазначені правила можуть передбачити систему заохочення та покарання, передусім у грошовому еквіваленті. Водночас як покарання можуть застосовувати штрафні санкції, тимчасове відсторонення від роботи, фізичний вплив.

У деяких злочинних організаціях щодо учасників злочинних організацій приймають рішення про проведення внутрішніх перевірок, зокрема траплялися навіть випадки застосування поліграфа.

Контроль за дотриманням зазначених правил покладено на організатора всієї злочинної організації або керівників її структурних частин.

Серед ознак злочинних організацій у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів як самостійну ознаку виокремлюють також *дисциплінованість* їх учасників [22]. Її тлумачать як беззаперечне виконання учасниками злочинних організацій вказівок організаторів цих об'єднань. Дисциплінованість – це не лише одне з правил поведінки учасників злочинних організацій, а й важлива ознака ієрархічної структури об'єднання.

Учасники злочинних організацій у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів опановують *сучасні технології* кримінально протиправної діяльності, що полягають у:

1) створенні інтернет-магазинів («наркомагазинів») для розміщення оголошень про асортимент «товару», його вартість, способи оплати, шляхи отримання, контакти осіб, через яких можна отримати «товар» тощо. Такі магазини «розміщують» на певних сайтах, їх можуть пов'язувати з телеграм-каналом;

2) використанні месенджерів (Telegram, Viber, Whatsapp, Element, Wlkr Me тощо);

3) використанні телеграм-каналів і чат-ботів у цих месенджерах;

4) здійснення безконтактного збуту через «закладки» або способом пересилання поштовим оператором (ТОВ «Нова Пошта», ТЗОВ «Торговий Дім Міст Експрес» тощо);

5) використанні електронних (Easy Pay, Global Money тощо) і криптовалютних гаманців різних платформ, бірж (Cakewallet, Exodus, Coinbase, Binance тощо).

Програмні додатки надають можливість збувати наркотичні засоби та психотропні речовини з максимальною конфіденційністю особи-збувача без відсутності безпосереднього контакту зі споживачами таких засобів і речовин.

Безконтактний збут наркотичних засобів забезпечує функціонування інтернет-магазинів (наркокрамниць). Детально функціонування такого магазину описано у вирокі Придніпровського районного суду м. Черкаси від 17 січня 2023 р. У складі злочинної організації Особа-3 приймала гуртові замовлення на збут наркотичних засобів і психотропних речовин, які здійснювали через інтернет-наркокрамницю та телеграм-бот («опт»). Згодом Особу-3 уповноважено на виконання додаткових функцій технічної підтримки цієї крамниці та боту («технічна підтримка»). Особа-7 спілкувався з клієнтами наркокрамниці із приводу «товарів», способів уживання та ефекту від такого вживання, організовував і проводив розіграші наркотичних засобів та психотропних речовин у «рулетці» серед постійних учасників-клієнтів боту, рекламував у чатах наркотичні засоби та психотропні речовини, збут яких здійснювали інші учасники злочинної організації («модератор»).

Безпосередній збут наркотичних засобів і психотропних речовин з метою конспірації здійснювали шляхом розповсюдження «кур'єрами» («закладчиками») – Особою-4 та Особою-6 «майстер-клади», отриманих від Особи-1 та Особи-2. «Кур'єри» – Особа-4 та Особа-6 розповсюджували отримані «майстер-клади» в загальнодоступних місцях (під'їзди будинків, не обладнані ключами доступу, прибудинкові території, сквери, дитячі майданчики тощо) шляхом їх прихованого розміщення («закладки»).

Після розміщення наркотичних засобів і психотропних речовин Особа-4 та Особа-6 з використанням спеціальної панелі доступу для «кур'єрів» на вебсайті завантажували фотознімок і координати кожної розміщеної ними закладки. Після цього така інформація з'являлася на сайті та в боті месенджера Telegram і була доступна покупцям.

Оплату наркотичного засобу чи психотропної речовини здійснював покупець шляхом поповнення електронного гаманця платіжної системи Global Money або криптовалютного гаманця Bitcoin, посилання на які (сайт або бот) видавали автоматично після обрання «товару». Після підтвердження оплати сайт або бот видавали покупцю фотозображення та географічні координати розташування «закладки», що були попередньо завантажені «кур'єром».

Кожен учасник цієї організації використовував обраний Особою-1 як керівником злочинної організації логін та ім'я [18].

Злочинні організації у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів здійснюють активне *рекламування своєї діяльності* шляхом розклеювання відповідних рекламних листівок, розповсюдження візитних карток із зазначенням контактів осіб, які забезпечують збут наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів.

З метою створення належних умов для кримінально протиправної діяльності, зокрема організації роботи учасників, ужиття заходів конспірації, ці організації можуть використовувати орендовані приміщення.

Для зустрічей між співучасниками злочинного об'єднання, транспортування відповідних засобів і речовин між місцями зберігання, передання іншим співучасникам, інкасації грошових коштів, одержаних злочинним шляхом, можуть використовувати автомобілі.

Визначальною ознакою сучасних злочинних організацій, що функціонують у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, є вжиття *заходів конспірації* їх учасниками [23].

Такі заходи можуть полягати у використанні найнебезпечніших із позицій документування правоохоронними органами засобів комунікації (наприклад, іноземних месенджерів; створення ізольованих структурних підрозділів, члени яких можуть не знати й ніколи не бачити один одного, а спілкуватися виключно через інтернет-меседжери, які використовують «end-to-end» шифрування трафіка; використання як платіжних інструментів криптовалюти з використанням схем виводу отриманих незаконним шляхом коштів через «сірі» обмінні сервіси, «міксері», платіжні картки «дропів», інтернет-платформи, типу Bitzlatto, тощо.

Наприклад, заходи конспірації в злочинній організації, що спеціалізувалася на незаконному виготовленні, перевезенні та збуті наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів, а також легалізації (відмиванні) доходів, одержаних злочинним шляхом, охоплювали: відсутність особистих контактів організаторів злочинної організації з окремими її учасниками; спілкування однієї частини учасників за допомогою месенджера Silent, а другої – за допомогою месенджера Signal; використання вигаданих імен, прізвищ, нікнеймів, а також мобільних пристроїв і сім-карт, зареєстрованих на третіх осіб, не обізнаних про злочинну діяльність; відключення під час здійснення злочинної діяльності мобільних пристроїв, призначених для особистого зв'язку; зміна місця розташування «офісів»; заміна засобів зв'язку; заборона виходити зі знайомими, друзями та членами сім'ї на зв'язок під час роботи; використання на робочому ноутбукі та мобільному телефоні спеціального програмного забезпечення, що приховує або унеможливає ідентифікацію користувача, – інтернет-браузера TOR, програм VPN, OpenDNS, Proxifier; використання інтернет-месенджерів, зареєстрованих за номерами оператора мобільного зв'язку, що не використовували в робочих мобільних телефонах – Telegram, Signal [19; 20; 24].

Слушно зауважує В. В. Соловей, що плату за наркотик здійснювали способами, які виключають безпосередню зустріч і візуальний контакт між покупцем та збувачем, що підвищує конспіративність цього виду незаконної діяльності й ускладнює роботу щодо виявлення протиправної діяльності [12, с. 62].

Заходи конспірації в злочинних організаціях, що функціонують у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, передбачають обмежену поінформованість учасників злочинної організації про її структуру; застосування сучасних засобів зв'язку та програмного забезпечення, криптовалют, платіжних систем, інших технологій; використання вигаданих імен, прізвиськ, нікнеймів; ретельну перевірку співучасників; періодичну зміну засобів зв'язку та місця перебування тощо [25, с. 271]. Ужиття таких заходів частково обумовлює латентність злочинів, пов'язаних із наркотиками [26, с. 60].

Невід'ємною складовою сучасних злочинних організацій, що функціонують у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, є наявність *корупційних зв'язків* [23]. Про те, що сучасні організовані злочинні об'єднання вирізняються корупційними зв'язками, неодноразово зазначали вчені [27, с. 295; 28, с. 421–422; 29]. Е. В. Расюк слушно стверджує, що наркобізнес є потужним стимулом зростання рівня загальнокримінальної та економічної злочинності, проте останніми роками злочином у сфері наркобізнесу стала корупція серед посадових осіб органів правопорядку, управління та влади, передусім у місцях виробництва наркотиків і за маршрутами їх транспортування [30, с. 145].

Корупційний зв'язок в організованій злочинній діяльності полягає у використанні суб'єктами відповідальності за корупційні правопорушення наданих їм службових повноважень і пов'язаних із цим можливостей в інтересах організованого злочинного об'єднання [31].

Участь правоохоронців в організованому наркобізнесі обумовлена тим, що вони мають досвід роботи в органах, які виявляють і документують кримінально протиправну діяльність у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, тобто володіють прийомами та методами такої роботи, а отже, можуть забезпечити ефективний захист злочинного об'єднання. Тривале функціонування злочинних організацій у сфері організованого наркообігу неможливе без сприяння з боку правоохоронців. Тому закономірно, що окремі злочинні організації, які мають корупційні зв'язки, можуть функціонувати протягом декількох років.

Корупційні зв'язки в злочинних організаціях, що функціонують у сфері організованого наркобізнесу, суттєво сприяють такому виду кримінально протиправної діяльності, передусім запобігаючи його викриттю впродовж певного проміжку часу, а також усуваючи конкурентів з відповідного «ринку». Їх встановлюють передусім із правоохоронцями, зокрема колишніми. Вони полягають у переданні неправомірної вигоди в обмін на інформацію, недопущення або припинення документування протиправної діяльності злочинних організацій, непритягнення їх учасників до юридичної відповідальності [32].

Висновки. Отже, сучасні злочинні організації у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів вирізняються такими кримінологічними ознаками:

1) «спеціалізацією» на певних видах деліктів у зазначеній сфері (передусім виготовлення та збут наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів) та/або певних видах таких засобів чи речовин;

2) плануванням своєї діяльності (розробляють як загальні, так і детальні плани);

3) чітко визначеними правилами поведінки (наявність правил безпеки, системи заохочень і покарань, забезпечення дисципліни серед учасників);

4) використанням сучасних засобів комунікації (мобільний зв'язок, месенджери – Telegram, Viber, Whatsapp, Element, Wikr Me, Silent, Signal тощо), платіжних систем (Easy Pay, Global Money тощо), електронних гаманців (Cakewallet, Exodus, Coinbase, Binance, Bitcoin тощо);

5) створенням інтернет-магазинів – наркокрамниць (вони забезпечують безконтактний збут шляхом оформлення інтернет-замовлення «товару», його оплати й отримання адреси «закладки», а також рекламування наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів);

6) конспірацією злочинної діяльності (вони охоплюють: обмежену поінформованість учасників злочинної організації про її структуру; застосування сучасних засобів зв'язку та програмного забезпечення, криптовалюти, платіжних систем, інших технологій; використання вигаданих імен, прізвиськ, нікнеймів; ретельну перевірку співучасників; періодичну зміну засобів зв'язку та місця перебування тощо);

7) корупційними зв'язками (вони суттєво сприяють такому виду кримінально протиправної діяльності, передусім запобігаючи його викриттю впродовж певного часу, а також усуваючи конкурентів з відповідного «ринку»).

У подальшому слід дослідити типологію учасників злочинних організацій у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів та детермінанти вчинених ними деліктів.

Використані джерела:

1. Будік І. М. Кримінально-правова характеристика злочинних організацій у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів. *Вісник Луганського навчально-наукового інституту імені Е.О. Дідоренка*. 2023. Вип. 4 (104). С. 252–266. DOI: <https://doi.org/10.33766/2786-9156.104.252-266>.

2. Вознюк А. А. Теоретичні та практичні проблеми кримінальної відповідальності за створення злочинних об'єднань та участь у них як посягання на громадську безпеку : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2018. 652 с.

3. Вознюк А. А. Кримінально-правові ознаки злочинних об'єднань у визначенні ступеня їх суспільної небезпеки. *Актуальні проблеми кримінального права* : матеріали Міжнар. наук.-теорет. конф. (Київ, 21 листоп. 2014 р.). Київ : Нац. Акад. Внутр. Справ, 2014. С. 63–64.

4. Вознюк А. А. Кримінально-правові ознаки організованих груп і злочинних організацій: монографія. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2015. 192 с.

5. Вознюк А. А. Розподіл функцій і ролей за окремими формами співучасті в злочині. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2012. № 1 (3). С. 94–100.

6. Вознюк А. А. Ієрархічність як кримінально-правова ознака злочинної організації. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2011. № 2 (2). С. 84–91.

7. Вознюк А. А. Кримінально-правова характеристика структурної частини злочинної організації. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2012. № 2 (28). С. 159–166.

8. Вознюк А. А. Змова як обов'язкова кримінально-правова ознака злочинних об'єднань. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2014. Вип. 66. С. 227–237.

9. Кваша О. О. Співучасть у злочині: сутність, структура та відповідальність : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2013. 467 с.

10. Околіт О. В. Кримінально-правові ознаки злочинної організації: проблеми теорії та практики. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. №. 4. С. 358–366. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.04.60>.

11. Організований наркобізнес : поняття, форми, підстави кримінальної відповідальності / [Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, Л. В. Дорош та ін.] ; за заг. ред. Ю. В. Бауліна, Л. В. Дорош. Харків : Право, 2005. 255 с.

12. Соловей В. В. Запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються організованими групами та злочинними організаціями у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів в Україні : дис. ... док-ра філософ. : 081 «Право». Київ, 2023. 299 с.

13. Соловей В. В. Організована злочинність у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів як об'єкт кримінологічного дослідження. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. Вип. 4. С. 400–404. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.04.64>.

14. Vozniuk A., Dudorov O., Tytko A., Movchan R. Implementation of UN and EU recommendations on criminalization of organized crimes. *Amazonia Investiga*. 2020. Vol. 9. Issue 28. April. Pp. 234–240. DOI : <https://doi.org/10.34069/AI/2020.28.04.26>.

15. Вознюк А. А. Планування злочинів як обов'язкова кримінально-правова ознака організованої групи. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2012. № 5 (84). С. 158–165.

16. Вирок Саксаганського районного суду м. Кривого Рогу Дніпропетровської області від 14 верес. 2023 р. у справі № 214/4772/23. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113508123>.

17. Вирок Оболонського районного суду м. Києва від 11 жовтня 2022 р. у справі № 756/5226/20. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107859280>.

18. Вирок Придніпровського районного суду м. Черкаси від 17 січня 2023 р. у справі № 711/82/23 *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108507394>.

19. Вирок Деснянського районного суду м. Києва від 23 січ. 2020 р. у справі № 752/23734/19. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87239623>.

20. Вирок Подільського районного суду м. Києва від 11 серп. 2021 р. у справі № 758/14073/19. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98923808>.

21. Вирок Вінницького міського суду Вінницької області від 6 жовтня 2022 р. у справі № 127/12494/21. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106631767>.

22. Вирок Павлоградського міськрайонного суду Дніпропетровської області від 23 берез. 2023 р. у справі № 185/1292/23. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109836700>.

23. Вознюк А. А., Будік І. М. Реалізація кримінальної відповідальності учасників злочинних організацій за злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право*. 2022. Вип. 74. Ч. 2. С. 199–207. DOI : <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.74.68>. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/273672/269035>.

24. Вирок Голосіївського районного суду м. Києва від 20 трав. 2020 р. у справі № 752/22807/19. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89334290>.

25. Будік І. М. Заходи конспірації у діяльності злочинних організацій у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів. *Актуальні проблеми кримінального права* [Текст] : матеріали XII Всеукр. наук.-теорет. конф., присвяч. пам'яті проф. П. П. Михайленка (Київ, 23 листоп. 2023 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 268–272.

26. Пшеничний І. В. Організована транснаціональна злочинність і роль правоохоронних органів у протидії їй : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2000. 209 с.

27. Севрук В. Г. Протидія злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі: теорія та практика: монографія. Київ: «Видавництво Людмила», 2022. 1092 с.

28. Павленко С. О. Основи оперативного-розшукової тактики: монографія. Київ: «Видавництво Людмила», 2022. 624 с.

29. Луценко Ю. В. Протидія злочинності в сучасних умовах. *Соціально-правові студії*. 2020. № 1(7). С. 79–84. DOI: <https://doi.org/10.32518/2617-4162-2020-1-79-84>.

30. Расюк Е. В. Кримінологічна характеристика та запобігання транснаціональному наркобізнесу в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2005. 324 с.

31. Вознюк А. А. Корупційний зв'язок як кримінально-правова ознака організованого злочинного об'єднання. *Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції в Україні* : матеріали наук.-практ. конф. (Харків, 19 квіт. 2013 р.). Харків, 2013. С. 76–80.

32. Будік І. М. Місце корупції в детермінації організованого наркобізнесу. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі* : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 7–8 груд. 2023 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 295–297.

References:

1. Budik, I. M. (2023). Kryminalno-pravova kharakterystyka zlochynnykh orhanizatsii u sferi obihu narkotychnykh zasobiv, psykhotroynykh rehovyn, yikh analogiv i prekursoriv. *Visnyk Luhanskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnykh sprav imeni E.O. Didorenka - Bulletin of Luhansk State University of Internal Affairs named after E. Didorenko*, 4(104), 252-266. DOI: <https://doi.org/10.33766/2786-9156.104.252-266>. [in Ukrainian].

2. Vozniuk, A. A. (2018). Teoretychni ta praktychni problemy kryminalnoi vidpovidalnosti za stvorennia zlochynnykh obiednan ta uchast u nykh yak posiahannia na hromadsku bezpeku. *Doctor's thesis*. Kyiv. [in Ukrainian].

3. Vozniuk, A. A. Kryminalno-pravovi oznaky zlochynnykh obiednan u vyznachenni stupenia yikh suspilnoi nebezpeky. *Aktualni problemy kryminalnoho prava : materialy Mizhnar. nauk.-teoret. konf. (Kyiv, 21 lystoada 2014 r.) - Actual problems of criminal law : materials of the International Scientific and theoretical conf. (Kyiv, November 21, 2014)*, 63-64. Kyiv : Nats. akad. vnutr. sprav. [in Ukrainian].

4. Vozniuk, A. A. (2015). Kryminalno-pravovi oznaky orhanizovanykh hrup i zlochynnykh orhanizatsii : monohrafiia. Kyiv : Nats. akad. vnutr. sprav. [in Ukrainian].
5. Vozniuk, A. A. (2012). Rozpodil funktsii i roli za okremymy formamy spivuchasti v zlochyni. *Yurydychnyi chasopys Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav - Law Journal of the National Academy of Internal Affairs*, 1 (3), 94-100. [in Ukrainian].
6. Vozniuk, A. A. (2011). Hierarkhichnist yak kryminalno-pravova oznaka zlochynnoi orhanizatsii. *Yurydychnyi chasopys Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav - Law Journal of the National Academy of Internal Affairs*, 2 (2), 84-91. [in Ukrainian].
7. Vozniuk, A. A. (2012). Kryminalno-pravova kharakterystyka strukturnoi chastyny zlochynnoi orhanizatsii. *Borotba z orhanizovanoi zlochynnistiu i koruptsietu (teoria i praktyka) – Fight against organized crime and corruption (theory and practice)*, 2 (28), 159-166. [in Ukrainian].
8. Vozniuk, A. A. (2014). Zmova yak oboviazkova kryminalno-pravova oznaka zlochynnykh obiednan. *Derzhava i pravo. Yurydychni i politychni nauky – State and law. Legal and political sciences*, 66, 227-237. [in Ukrainian].
9. Kvasha, O. O. (2013). Spivuchast u zlochyni: sutnist, struktura ta vidpovidalnist: *Doctor's thesis*. Kyiv. [in Ukrainian].
10. Okolit, O. V. (2023). Kryminalno-pravovi oznaky zlochynnoi orhanizatsii: problemy teorii ta praktyky. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo – Analytical and comparative legal science*, 4, 358-366. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.04.60>. [in Ukrainian].
11. Baulin, Iu. V., Borysov, V. I., Dorosh, L. V. et al. (2005). Orhanizovanyi narkobiznes: poniattia, formy, pidstavy kryminalnoi vidpovidalnosti / Yu. V. Baulina, L. V. Dorosh (Eds.). Kharkiv : Pravo. [in Ukrainian].
12. Solovei, V. V. (2023). Zapobihannia kryminalnym pravoporushenniam, shcho vchyniautsia orhanizovanyymi hrupamy ta zlochynnyymi orhanizatsiiami u sferi nezakonnoho obihu narkotychnykh zasobiv, psykhotropnykh rečovyn або yikh analogiv v Ukraini. *Doctor of Philosophy thesis*. Kyiv. [in Ukrainian].
13. Solovei, V. V. (2023). Orhanizovana zlochynnist u sferi nezakonnoho obihu narkotychnykh zasobiv, psykhotropnykh rečovyn або yikh analogiv yak obiekt kryminolohichnoho doslidzhennia. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo – Analytical and comparative legal science*, 4, 400-404. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.04.64>. [in Ukrainian].
14. Vozniuk, A., Dudorov, O., Tytko, A., Movchan, R. (2020). Implementation of UN and EU recommendations on criminalization of organized crimes. *Amazonia Investiga*, 9 (28), 234-240. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2020.28.04.26>. [in English].
15. Vozniuk, A. A. (2012). Planuvannia zlochyniv yak oboviazkova kryminalno-pravova oznaka orhanizovanoi hrupy. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav-Scientific Journal of the National Academy of Internal Affairs*, 5 (84), 158-165. [in Ukrainian].
16. Vyrok Saksahanskoho raionnoho sudu m. Kryvoho Rohu Dnipropetrovskoi oblasti vid 14 veresnia 2023 r. u spravi № 214/4772/23. (2023). *Yedynyi derzhavnyi reistr sudovykh rishen – Unified state register of court decisions*. N. p. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113508123>. [in Ukrainian].
17. Vyrok Obolonskoho raionnoho suda m. Kyieva vid 11 zhovtnia 2022 r. u spravi № 756/5226/20. (2022). *Yedynyi derzhavnyi reistr sudovykh rishen – Unified state register of court decisions*. N. p. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107859280>. [in Ukrainian].
18. Vyrok Prydniprovskoho raionnoho sudu m. Cherkasy vid 17 sichnia 2023 roku u spravi № 711/82/23. (2023). *Yedynyi derzhavnyi reistr sudovykh rishen – Unified state register of court decisions*. N. p. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108507394>. [in Ukrainian].

19. Vyrok Desnianskoho raionnoho sudu m. Kyieva vid 23 sichnia 2020 r. u spravi № 752/23734/19. (2020). *Yedynyi derzhavnyi reistr sudovykh rishen – Unified state register of court decisions*. N. p. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87239623>. [in Ukrainian].

20. Vyrok Podilskoho raionnoho sudu m. Kyieva vid 11 serpnia 2021 r. u spravi № 758/14073/19. (2021). *Yedynyi derzhavnyi reistr sudovykh rishen – Unified state register of court decisions*. N. p. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98923808>. [in Ukrainian].

21. Vyrok Vinnytskoho miskoho sudu Vinnytskoi oblasti vid 6 zhovtnia 2022 r. u spravi № 127/12494/21. (2022). *Yedynyi derzhavnyi reistr sudovykh rishen – Unified state register of court decisions*. N. p. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106631767>. [in Ukrainian].

22. Vyrok Pavlohradskoho miskraionnoho sudu Dnipropetrovskoi oblasti vid 23 bereznia 2023 r. u spravi № 185/1292/23. (2023). *Yedynyi derzhavnyi reistr sudovykh rishen – Unified state register of court decisions*. N. p. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109836700>. [in Ukrainian].

23. Vozniuk, A. A., Budik, I. M. (2022). Realizatsiia kryminalnoi vidpovidalnosti uchasyukiv zlochyynykh orhanizatsii za zlochyiny u sferi obihu narkotychnykh zasobiv, psykhotropnykh rechovyn, yikh analogiv i prekursoriv. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho uni-versytetu. Serii «Pravo» – Uzhhorod National University Herald. Series: Law, 74 (2)*, 199-207. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.74.68>. [in Ukrainian].

24. Vyrok Holosiivskoho raionnoho sudu m. Kyieva vid 20 travnia 2020 r. u spravi № 752/22807/19. (2020). *Yedynyi derzhavnyi reistr sudovykh rishen – Unified state register of court decisions*. N. p. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89334290>. [in Ukrainian].

25. Budik, I. M. (2023). Zakhody konspiratsii u diialnosti zlochyynykh orhanizatsii u sferi obihu narkotychnykh zasobiv, psykhotropnykh rechovyn, yikh analogiv i prekursoriv. *Aktualni problemy kryminalnoho prava : materialy XII Vseukr. nauk.-teoret. konf., prysviach. pamiaty prof. P. P. Mykhailenka (Kyiv, 23 lystop. 2023 r.) – Actual problems of criminal law: materials of the XII All-Ukrainian. science and theory conf., dedicate. in memory of Prof. P.P. Mykhaylenko (Kyiv, November 23, 2023)*, 268-272. Kyiv : Nats. akad. vnutr. sprav. [in Ukrainian].

26. Pshenychnyi, I. V. (2000). Orhanizovana transnatsionalna zlochyinnist i rol pravoohoronykh orhaniv u protydii yii. *Candidate`s thesis*. Kyiv. [in Ukrainian].

27. Sevruk, V. H. (2022). Protydii zlochyynam, shcho vchyniautsia orhanizovanymy hrupamy i zlochyynymy orhanizatsiamy, yaki sformovani na etnichnii osnovi: teoriia ta praktyka : monohrafiia. Kyiv: «Vydavnytstvo Liudmyla».

28. Pavlenko, S. O. (2022). Osnovy operatyvno-rozshukovoi taktyky: monohrafiia. Kyiv: «Vydavnytstvo Liudmyla». [in Ukrainian].

29. Lutsenko, Yu.V. (2020). Protydii zlochyynosti v suchasnykh umovakh. *Sotsialno-pravovi studii – Social and legal studies*, 1(7), 79-84. DOI: <https://doi.org/10.32518/2617-4162-2020-1-79-84>. [in Ukrainian].

30. Rasiuk, E. V. (2005). Kryminolohichna kharakterystyka ta zapobihannia transnatsionalnomu narkobiznesu v Ukraini. *Candidate`s thesis*. Kyiv. [in Ukrainian].

31. Vozniuk, A. A. (2013). Koruptsiinyi zviazok yak kryminalno-pravova oznaka orhanizovanoho zlochyynoho obiednannia. *Kryminalno-pravovi ta kryminolohichni zasady protydii koruptsii v Ukraini : materialy nauk.-prakt. konf. (Kharkiv, 19 kvitnia 2013 r.) – Criminal law and criminological principles of combating corruption in Ukraine: materials of science and practice. conf. (Kharkiv, April 19, 2013)*, 76–80. [in Ukrainian].

32. Budik, I. M. (2023). Mistse koruptsii v determinatsii orhanizovanoho narkobiznesu. *Realizatsiia derzhavnoi antykoruptsinoi polityky v mizhnarodnomu vymiri : materialy VIII Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Kyiv, 7–8 hrudnia 2023 r.) – Implementation of the state anti-corruption policy in*

the international dimension: materials VIII International. science and practice conf. (Kyiv, December 7-8, 2023), 295-297. Kyiv : Nats. akad. vnutr. Sprav. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 28.04.2024

Vozniuk A., *Doctor of Legal sciences, Professor, Head of the Scientific Laboratory on the Problems of Combating Crime of the Educational and Research Institute No.1 of the National Academy of Internal Affairs (Kyiv, Ukraine)*

Budik I., *Postgraduate student of the Scientific Laboratory on the Problems of Combating Crime of the Educational and Research Institute No.1 of the National Academy of Internal Affairs (Kyiv, Ukraine)*

CRIMINOLOGICAL CHARACTERISTICS OF CRIMINAL ORGANIZATIONS IN THE SPHERE OF CIRCULATION OF NARCOTIC DRUGS, PSYCHOTROPIC SUBSTANCES, THEIR ANALOGUES AND PRECURSORS

The article examines criminological characteristics of criminal organizations in the sphere of circulation of narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues and precursors. It was established that it covers not only criminological, but also criminal law features of criminal organizations in the sphere of circulation of narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues and precursors.

It is argued that criminal organizations in the sphere of circulation of narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues and precursors are characterized primarily by criminal law features provided for in Part 4 of Art. 28 of the Criminal Code of Ukraine (association of several persons (five or more), stability, hierarchy, organization based on a prior conspiracy for the joint activity of members or structural parts of the association, the purpose of the association is the direct commission of serious or particularly serious crimes).

In addition to the specified features, such criminal organizations are characterized by: 1) «specialization» in certain types of torts and/or certain types of such means or substances; 2) planning one's activities; 3) clearly defined rules of conduct; 4) use of modern means of communication, payment systems, electronic wallets; 5) creation of online stores; 6) criminal conspiracy; 7) corrupt connections.

The content of the specified features has been revealed, taking into account materials of judicial and investigative practice under Art. 255 and other articles of the Criminal Code of Ukraine.

Keywords: criminological features, crimes in the sphere of trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues and precursors, criminal organization, organized crime, crime prevention, corruption; cryptocurrency, criminal liability.